

OBSERVAȚII ASUPRA REALIZĂRII SINTETICE VS ANALITICE A MAI-MULT-CA-PERFECTULUI ÎN SUBDIALECTUL BĂNĂȚEAN

În această lucrare ne-am propus să urmărim modul în care se realizează mai-mult-ca-perfectul în subdialectul bănățean, pornind de la datele furnizate de materialul cules pentru NALR – Banat, completat cu cel publicat în ALR II, s.n., vol. VII (Verbul), ALRM II, s.n., vol. IV și culegerile de texte dialectale din zona Banatului.

În primul rând ne-a interesat exprimarea analitică sau sintetică a mai-mult-ca-perfectului, atrăgând atenția și asupra altor aspecte interesante notate de către anchetatori/culegători în materialul cercetat.

Motivul pentru care am urmărit acest aspect din morfologia mai-mult-ca-perfectului este faptul că Banatul reprezintă o zonă lingvistică interesantă din punctul de vedere al realizării analitice vs sintetice a m.-m.-c.-p.

Materialul de bază l-au reprezentat fișele cu chestiunile referitoare la m.-m.-c.-p., adunat pentru NALR – Banat de către autorii acestuia: E. Beltechi, I. Faiciuc, N. Mocanu și, parțial, de Maria Purdela Sitaru și Eugen Dorcescu, sub coordonarea lui Petru Neiescu, respectiv: [105] *văzusem*, [196] *tușisem*, [338] *luasem*, [347] *ținusem*, [411] *dormisem*, [535] *fugisem*, [603] *cântasem*, [1082] *cosisem*, [1270] *șesusem*, [1779] *cususem*, [1805] *cumpărasem*, [1818] *vândusem*, [1867] *dădusem*, [1926] *avusesem*, [1942] *stătusem*, [1958] *fusesem*. Dintre cele 16 chestiuni amintite, doar chestiunea [338] *luasem* a fost cartografiată în vol. IV, h. 761 din NALR – Banat. Celelalte chestiuni vor fi redată ca MN într-unul dintre volumele ulterioare.

Nu vom intra în amănunte în legătură cu structura morfologică a celor două tipuri de m.-m.-c.-p. (analitic/sintetic), precizăm doar faptul că *Tratatul de dialectologie românească* (Craiova, 1984, p. 263) menționează o modalitate sintetică și una analitică – cea alcătuită din perfectul compus al auxiliarului *a fi* și participiul sau gerunziul verbului de conjugat.

La o primă analiză a materialului, constatăm că cele două modalități (sintetică/analitică) coexistă în multe dintre punctele anchetate. Un alt aspect observat este „inconsecvența” cu care subiecții anchetați au răspuns; respectiv, pentru unele chestiuni s-au obținut forme analitice, pentru alte chestiuni forme sintetice, uneori paradigme complete pentru ambele modalități.

Punctele în care s-au înregistrat numai forme analitice pot constitui câteva arii, care au însă, pentru chestiuni diferite, granițe diferite. Dacă am nota toate punctele în care s-au notat forme analitice, la toate cele 16 chestiuni, am obține o arie cu o extindere maximă, cuprinzând marea majoritate a punctelor cartografice: 9, 11, 12, 15, 17, 19, 20, 22 – 26, 28, 31, 33 – 39, 61, 63 – 65, 67, 69 – 74, 76, 78, 79, 81, 83 – 85, 88 – 90, 92, 95. Aria cea mai restrânsă o întâlnim pentru chestiunea [1958] *fusesem*, unde forme analitice apar doar în punctele 47 și 76, și numai pentru pers. I sg. Însă pentru această chestiune nu s-au notat neapărat forme sintetice în celelalte puncte; majoritatea formelor notate sunt de perfect simplu sau perfect compus pentru m.-m.-c.-p., sau, pur și simplu, informatorii nu au recunoscut nici una dintre cele două modalități (chiar sugerate fiind).

Formele exclusiv sintetice apar într-o arie compactă în partea de sud extrem, însă în restul teritoriului anchetat formele sintetice apar, de obicei, alături de cele analitice, acest fapt demonstrând dubla posibilitate de exprimare a m.-m.-c.-p.

Acest lucru este susținut și de comparația pe care o putem face între formele de m.-m.-c.-p. notate în ALR II, s.n. și cele din NALR – Banat, în punctele corespondente în cele două atlase: Pecinișca, Secășeni, Ghilad, Vălcani, Chizătău, pentru chestiunile *cântasem* și *văzusem* (ALR II, s.n., [4515], [4660], h. 2017 – 2019, 2020).

Tabelul 1

Situția comparativă între cele două atlase

ALR II, s.n., h. 2017 – 2019		NALR – Banat	
Pct. cart.	<i>cântasem</i> pers. [1 – 6]	Pct. cart.	<i>cântasem</i> pers. [1 – 6]
2	[1,2] #; [3,6] – ; [4,5] –	16	[1 – 6] sintetic
29	[1,2] sintetic; [3,6] analitic; [4,5] sintetic	28	perfect compus
36	[1 – 6] analitic	44	#
47	[1 – 6] –	62	#
76	[1 – 6] analitic	85	sintetic; [2] imperfect
	<i>văzusem</i> [1]		<i>văzusem</i> [1-6]
2	?	16	[1 – 6] sintetic
29	?	28	[1 – 3] analitic; [2,5,6] perfect compus
36	analitic	44	[D] #; perfect compus
47	–	62	[D] #
76	analitic	85	[σ] [1] sintetic; [2] imperfect; [1,6] analitic

Comparația poate continua, chiar și fără a avea la dispoziție informația din ALR II, s.n., însă deosebirile se pot constata la fel de ușor (avem în vedere celelalte chestiuni prezente în NALR – Banat, în aceleași puncte cartografice (vezi Tabelul 2).

Tabelul 2

Pct. cart.	338 <i>luasem</i>	347 <i>ținusem</i>	1082 <i>cosisem</i>	1270 <i>țesusem</i>	1779 <i>cususem</i>	1805 <i>cum-părasem</i>	1818 <i>vându-se</i>	1867 <i>dădu-se</i>	1926 <i>avuse-se</i>	1942 <i>stătusem</i>	1958 <i>fusesem</i>
16	sint. 1-6	sint. 1-6	◆	◆	◆	◆	◆	◆	◆	◆	◆
28	anal. 1-3	anal. 1-6	anal. 1-6	anal. 1-6	◆	sint. 1	◆	sint. 1	sint. 1	◆	◆
44	?	[D]#	#	#	#	#	#	anal. 1-3	anal. 1	#	#
62	#	[D]#	#	#	#	#	#	#	#	#	sint. 1
85	sint. 1-6	sint. 1-6	sint. 1-6	sint. 1-6	sint. 1-3	sint. 1,3	sint. 1-3	◆	sint. 1-6	sint. 1-6	sint. 1-6

(◆ = forme din paradigma altor timpuri: perfect compus, perfect simplu, imperfect etc.)

Un alt aspect foarte important este faptul că în foarte multe puncte au fost notate forme analitice sau sintetice pentru o persoană (foarte adesea pers. I sg.), iar pentru celelalte persoane informatorul a continuat cu forme din paradigma perfectului simplu sau a perfectului compus (de cele mai multe ori), însă chiar și cu forme de imperfect sau viitor.

Astfel, paradigmele notate (fie analitice, fie sintetice) sunt, nu de puține ori, incomplete.

Această situație poate avea, credem, două explicații.

(1) Mai-mult-ca-perfectul nu este un timp utilizat în mod curent, existând, eventual, în fondul latent al vorbitorilor, la care anchetatorul poate ajunge doar făcând apel la chestionarea directă¹.

(2) Fiind scos din contextul obișnuit (discursul), valoarea temporală a mai-mult-ca-perfectului este mai greu de stabilit și, prin urmare, informatorul recurge la paradigme temporale la care se raportează în mod imediat, direct, timpurile absolute² (respectiv perfectul simplu sau perfectul compus), fiind mai accesibile, în timp ce mai-mult-ca-perfectul, ca timp de relație, necesită o raportare la un alt moment decât cel al vorbirii (în situația dată, trecut), fiind anterior acestei acțiuni trecute (punctul de reper).

În privința primei explicații posibile, avem argumente în răspunsurile informatorilor sau în comentariile anchetatorilor. Exemple: chest. [105] *văzusem*, în pct. 30, [D], se obține răspunsul *îo am fuzoz văzút* de la informatorul I, care, precizează anchetatorul, preferă perfectul compus; informatorul II menționează atât

¹ Vezi Orza, 1983, p. 181-189.

² Pentru conceptele de timp relativ, timp absolut, vezi *Gramatica limbii române*, vol. I, București, Editura Academiei, 1963, p. 234; Jordan, Robu, 1978, p. 346, 438; Cristina Călărășu, *Despre timpurile de relație în limba română*, în SCL, XXVII, 1977, nr. 1, p. 37-38.

forme sintetice, cât și forme de perfect simplu și perfect compus, iar sugerat: *aî foz văđút*; în punctul 51, chiar în urma întrebării directe, nu se obține un m.-m.-c.-p. sintetic, forma analitică de pers. I, obținută tot în urma întrebării directe, e însoțită de comentariul informatorului „se zice, da rar”; în pct. 70, informatorul neagă forma perifrastică, cea sintetică apare doar pentru pers. I sg., iar pentru restul persoanelor sunt notate forme de imperfect sau perfect compus; în pct. 72 anchetatorul notează: „la acest verb nu pot obține nicio formă de m.-m.-c.-p., numai perfect compus”, iar forma perifrastică e confundată de informator cu diateza pasivă; în punctul 78, nota anchetatorului: „nu reușesc, nici în urma întrebării directe, să obțin vreo formă de m.-m.-c.-p., nici simplu [sintetic – n.n.], nici perifrastic [analitic – n.n.]”; în pct. 86 sunt obținute doar forme de perfect compus, dar, notează anchetatorul, „spontan a folosit însă *l-or fost ținút*”; în punctul 92 informatorul II menționează o formă sintetică pentru pers. I sg., cu precizarea „rar”, și una analitică, tot pentru pers. I sg., iar în punctul 94, tot două forme (analitică și sintetică) pentru aceeași persoană, dar din nota anchetatorului aflăm că „nu e folosită nicio formă în mod curent. Se înlocuiește prin perfect compus sau perfect simplu uneori”.

Pentru chestiunea [196] *tușisem*, în pct. 14, pentru pers. I sg. se obține o formă sintetică, însă informatorul se corectează, dând forme de perfect compus, pentru toate persoanele; în pct. 47, în urma întrebării directe nu se obține nicio formă de m.-m.-c.-p. sintetic, informatorul emite forme de perfect compus, iar forma sugerată *am fost tușít*, „*aia să mai đăđe*”; în pct. 66, direct nu se obține o formă sintetică, iar informatorul adaugă „*nu să prea zíse*”; în pct. 79 se obține forma *au fúost úșít*, sugerat se obține și *tușísăm*, dar „apoi trece pe perfect simplu”; în pct. 80, informatorul I dă forme de perfect compus, iar informatorul II, pentru pers. a III-a sg. *tușísă*, însă „restul nu mai merg”, spune anchetatorul; în pct. 88 [ε] *car atús tușísăm*, [k] *tușám, tușáy*, „*c-alcum nu să puáce*”. Pentru chestiunea [603] *cântasem*, în pct. 84, I, sunt notate forme de perfect simplu, perfect compus, imperfect, dar nu m.-m.-c.-p.; „nu se știe nici perifrasticul”, comentează anchetatorul; în pct. 90 informatorul emite forma analitică *aṃ fúost cîntát*, dar pentru pers. a II-a sg. trece la perfect compus; pentru forma sintetică răspunsul este: *cîntám, nu se spune cîntásem*.

Pentru chestiunea [1082] *cosisem*, în pct. 72 se obțin forme de imperfect, perfect compus și forme sintetice, la care se adaugă precizarea: *La noj așá să spuñe: jo cosísăm, dar jej or fost cosít, or fost gáta cu coasa*. Pentru chestiunea [1779] *cususem*, în pct. 50, [D]#; se dau forme de perfect compus, informatorul nu recunoaște nici forma analitică: *jo am fost cosút, nu*; în pct. 92 informatorul II face precizarea: *nu pre, jo cosúsăm, nu*.

Pentru chestiunea [1805] *cumpărasem*, în pct. 24 răspunsul este *cumpărăsem*, cu nota anchetatorului: „cam rar, celelalte persoane nu le continuă”. Iar exemplele ar putea continua.

Cea de a doua explicație posibilă este aceea că m.-m.-c.-p., fiind un timp de relație, necesită o situare în context, o raportare la un moment anterior momentului vorbirii, deci mediat, indirect. O astfel de punere în relație se poate face mai greu prin intermediul chestionării directe sau poate crea confuzii în mintea informatorului.

Și în acest caz, răspunsurile și comentariile subiecților anchetați oferă explicații menite, de cele mai multe ori, să explice contextul temporal al acțiunii la care se face referire, să reușească să „plaseze” acțiunea în „spațiul” mai mult ca perfectului (acțiune încheiată înaintea unei alte acțiuni din trecut), fără a recurge la sufixe temporale sau verbe auxiliare (formă sintetică sau analitică), însă apelând la prepoziții, conjuncții și locuțiuni conjuncționale, adverbe și locuțiuni adverbiale de timp, care, prin sensul lor, marchează anterioritatea față de punctul de referință – trecutul³.

Exemple: chest. [105] *văzusem*, pct. 35, [D] *am văzút înaincǎ ta*; pct. 42 *l-am văzút nǎjincǎ dǎ sǎ l-aj văzú tu*; pct. 50 *am văđút nǎjincǎ ția*; pct. 57 *am văzút nǎjincǎ lui*; pct. 72 *am mai văzút*; pct. 78 *l-am văđút pînǎ n-a-nșépi la cǔdǎsǎ*; chest. [196] *tușisem*, în pct. 58, unde se obțin forme de perfect compus, cu explicația *dac-aj: tușíd mai nǎjincǎ*; chest. [338] *luasem*, pct. 35 *aj luǎt nǎjincǎ*; pct. 50 *am luǎt pînǎ n-aj vińít tu*; chest. [603] *cântasem*, pct. 41 *am cńtát nǎjincǎ ția*; pct. 83 *am cńtát șí jěu đemult*; chest. [1805] *cumpărasem*, pct. 29 *am cumpărát đemult*; chest. [1818] *vândusem*, pct. 35 *am vindút, pînǎ tu aj vińít, jo am vindút*; pct. 29 *am dat đemult*; chest. [1958] *fusesem*, pct. 80, după ce informatorul răspunde cu forme de perfect compus, adaugă: *ńi-ń vórba măj júce*.

Există și situații în care informatorul „suplimentează” situarea temporală a mai-mult-ca-perfectului prin aceste mărci (prepoziții, conjuncții, adverbe), odată cu menționarea formelor analitice sau sintetice; în acest caz, prin dubla „caracterizare” a mai-mult-ca-perfectului, dovedind, pe de o parte, cunoașterea exactă a valorii temporale a acestuia, sau/și, pe de altă parte, „hipercharacterizându-l”, ca urmare a întrebării, uneori devenită directă, a anchetatorului: chest. [105] *văzusem*, pct. 42, I, *l-am foz văđút înǎjincǎ ția*, II, *l-am foz văzú nǎjincǎ*; chest. [338] *luasem*, pct. 49, II, *l-am foz luǎt nǎjincǎ da a mă anunța*; pct. 53, II, [σ] *am foz luat nǎjincǎ ție*; chest. [535] *fugisem*, pct. 73, [σ] *fuđísǎm pǎn n-a veńí jěj*; chest. [1082] *cosisem*, pct. 83, *l-am fost cosít fńnu cńnd o veńít plujaj*; pct. 89 *l-am fost cosít nǎjincǎ dǎ ploj*. După cum putem observa din aceste contexte explicite, formele analitice predomină.

Pentru a avea o imagine și mai cuprinzătoare asupra mai-mult-ca-perfectului în Banat, am apelat la textele dialectale culese în această zonă, cu speranța că în texte, contextul nefiind creat în mod artificial, vom găsi exemple care să ne ajute să

³ De altfel, această situație este amintită și de *Gramatica Academiei*, vol. I, 1963, p. 234: *Am citit această operǎ înainte de a cunoaște pe autor*.

optăm în favoarea unei explicații cât mai plauzibile. Însă textele oferă destul de puține exemple de m.-m.-c.-p. De exemplu, în textele culese de E. Petrovici (*Valea Almăjului*, p. 84, textul 72): *Și atunsa Pătru o dzîs cătră fată să-î capci-n cap. Iel o fost adurmit și fata dă-mpărat l-o stropit c-o lacrămă cînd o văzut că ieșă bălauru.* La D. Șandru (*Lăpujul de Sus*, p. 166, textul XXX) *Așa yo m-am dus kalare d'i-acasă și kayi y-am fost l'egat aklo la toriște* (idem); *yo-n an^u* (1963) *m-am dus la săpat^o la Breazo^w. M-am fost răzîft d'i muyère. Și muyèrea mè ș-o luvat aklo-o ortakă...* (*Valea Almăjului*, p. 176, textul III).

Raportate la numărul de pagini/texte, situațiile de utilizare a mai-mult-ca-perfectului sunt foarte puține. Există și în texte modalități lexicale de a reda anterioritatea față de un moment trecut, întâlnite și în răspunsurile informatorilor pentru NALR – Banat: *În Băin' o omorît leii năinčí și pră urmă o ișit o scurpie cu doauăsprăși capičí* (*Valea Almăjului*, p. 65, textul 7); *Din povestirili bătrînîlor așa să șcie că, năinće dă Rumîn o fost un popor ungur așădzat* (*ibidem*, p. 77, textul 58); *să duc fițecili únđ-o cosît [flăcăii] măi năjînčí* (ALRT, II, punctul 5 Ždrelo – Iugoslavia).

Numărul mic de forme de m.-m.-c.-p. nu e datorat contextelor puține, explicația o găsim în faptul că vorbitorii/povestitorii utilizează timpurile absolute (vezi *supra*) și în contexte în care s-ar justifica un m.-m.-c.-p. Am ales pentru ilustrare câteva situații: *Împăratu o-ntrăbat fata că cum o scăpat* [scăpase]. *Iel vriș s-o dze dup-aăla cari-o scăpat-o* [scăpase/o fost scăpat] *pră ia și să-i dze zumătačí împărăția lui* (*Valea Almăjului*, p. 84, textul 72); *Atunș să năcăjășce că l-o storit pră fračí-so și fračí-so l-o scos* [scosese/l-o fost scos] *pră iel* (*ibidem*, p. 86, textul 73); *Áya or spus k-or furat oaya* [furaseră/o fost furat] *ș-or băgat-o* [băgaseră/o fost băgat] *aklo* (*Lăpujul de Sus*, p. 166, textul XXX); *Atunci boyèryu, auzînd așa – yel o-auzît* [auzise/o fost auzit] *ursîtorile și-o făcut* [făcuseră/o fost făcut] – *și-o dat šin-sut'e d'i galbeni pră kopil și l-o luvat* (*Valea Almăjului*, p. 180, textul XIII).

Alte aspecte referitoare la mai-mult-ca-perfect

1. *Tratatul de dialectologie românească*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1984, p. 263, amintește, cum spuneam și la început, faptul că forma analitică de m.-m.-c.-p. poate fi alcătuită și din auxiliarul *a fi* la perfectul compus și gerunziul verbului de conjugat (*am fost tușînd*). Între răspunsurile informatorilor la anchetele NALR – Banat nu am întâlnit nicio astfel de construcție (cum, de altfel, nu e notată nici în ALR II, s.n., vol. VII). În schimb, în textele dialectale cu care am lucrat, am întâlnit acest tip de construcție destul de frecvent: *Ô tsigan s-o fost dukînd într-on sfînsit d'i șoare p-on drum...* *Atunși doy păcurarî o fost askultînd la yel* (*Lăpujul de Sus*, p. 155, textul X); *o fost odat-ũ pecurar' și o fost veînd ku turma luy d'i^w oi p-on drum* (*ibidem*, p. 161, textul XX); *o fost ũ tsigan, o fost mînkînd la slăyină myerkurya. Ș-atunșya ũ rumîn zîse kîtră yel...* (*ibidem*, p. 161, textul XXI). Credem că în exemple ca cele de mai sus, construcția formată din perfectul compus al

verbului auxiliar *a fi* și gerunziul verbului de conjugat nu exprimă o valoare temporală de mai-mult-ca-perfect (acțiune încheiată înaintea unei alte acțiuni din trecut). Accentul, aici, nu este pe ideea de anterioritate față de un moment trecut, ci, mai degrabă, este vorba de exprimarea unei valori aspectuale: acțiune în desfășurare (echivalentă cu imperfectul), raportată la un moment trecut, deci tot un timp de relație, dar nu m.-m.-c.-p.

2. În această lucrare nu ne-am propus să urmărim și realizarea morfemică a mai-mult-ca-perfectului, însă dorim să atragem atenția asupra câtorva lucruri interesante și din acest punct de vedere:

a) existența/păstrarea, pentru forma sintetică, a formelor etimologice de pers. I și a II-a pl, fără infixul gramatical *-ră-* în aria de sud (ex.: *cusúsăm, cusúsăi, cusúsă, cusúsăm, cusúsă, cusúra*);

b) existența, pentru forma analitică, la plural (pers. a II-a), a unor forme „acordate” de participiu (chiar și pers. I și a III-a pl.):

aț fūos tușăț (pct. 95, chest. [196] *tușisem*)

aṃ fost durmăt, as fost durmăt (pct. 55, chest. [411] *dormisem*)

am fost fužít, aț ~~, au ~~ (pct. 17); *or ~~* (pct. 37); *aț fos ~* (pct. 61, chest. [535] *fugisem*)

aț fūost cîntaț, or ~~ (pct. 11); *am ~~, aț ~~, or ~~* (pct. 78, chest. [603] *cântasem*)

am fost cusuț (pct. 18, chest. [1779] *cususem*).

CONCLUZII

1. Din punctul de vedere al repartiției teritoriale a formelor analitice sau sintetice de mai-mult-ca-perfect, constatăm că aria formelor analitice este extinsă, cuprinzând majoritatea punctelor cartografice anchetate pentru NALR – Banat, chiar dacă, de la o chestiune la alta, ariile diferă ca extindere. Formele sintetice au și ele o extindere foarte mare, de cele mai multe ori apărând în variație liberă cu mai-mult-ca-perfectul analitic. Zona Banatului reprezintă astfel o zonă de tranziție sau interferență între nordul teritoriului dacoromân (Maramureș, Transilvania, Crișana) și sud (Oltenia, Muntenia, Dobrogea)⁴. Utilizarea celor două tipuri de m.-m.-c.-p. se constituie într-un argument în plus pentru considerarea Banatului ca zonă care se particularizează în privința valorilor temporale⁵.

2. Paradigmele incomplete (analitice sau sintetice) de m.-m.-c.-p. notate de anchetatorii NALR – Banat sunt „completate” de către informatori cu perfect simplu și perfect compus, în general, ideea de anterioritate fiind redată și cu ajutorul mijloacelor lexicale (prepoziții, conjuncții, adverbe).

⁴ Vezi, ALRM II, s.n., vol. IV, h. 1561-1564.

⁵ Vezi, pentru acest punct de vedere, considerațiile lui E. Beltechi, *Perfectul simplu în graiurile bănățene actuale*, în DR, s. n., I, 1996 – 1997, p. 103-115.

3. M.-m.-c.-p. analitic, construit cu *a fi* și verb la gerunziu este, de fapt, un imperfect, redând o valoare de acțiune în desfășurare în trecut, nu una de acțiune încheiată înaintea unui moment trecut.

4. M.-m.-c.-p. bănățean are unele particularități de flexiune:

- forme etimologice pentru pers. I și a II-a pl. (fără desinența *-ră-*);
- participiu „acordat” pentru persoanele I – III pl., pentru forma analitică.

SURSE

- ALR II, s.n., VII = *Atlasul lingvistic român*, partea a II-a, serie nouă, vol. VII, redactor principal I. Pătruț, București, 1972.
- ALRM II = *Micul atlas lingvistic român*, partea a II-a, serie nouă, vol. IV, redactor principal I. Pătruț, București, 1981.
- ALRT II = Emil Petrovici, *Texte dialectale*, Sibiu – Leipzig, 1943.
- Lăpujul de Sus* = D. Șandru, *Enquêtes linguistiques du Laboratoire de Phonétique Expérimentale de la Faculté des Lettres de Bucarest, Lăpujul de Sus*, în BL, III, 1935.
- MCD = *Materiale și cercetări dialectale*, vol. II, Cluj-Napoca, 1983.
- NALR – Banat = E. Beltechi, I. Faiciuc, N. Mocanu, sub coordonarea lui Petru Neiescu, *Noul atlas lingvistic român pe regiuni – Banat*, vol. I – IV, București, 1980, 1997, 1998, 2005.
- Valea Almăjului* = Emil Petrovici, *Folklor din Valea Almăjului*, în AAF, vol. III, 1935.
- Vallée de L'Almăj* = Șandru, D., *Enquêtes linguistiques du Laboratoire de Phonétique Expérimentale de la Faculté des Lettres de Bucarest, Vallée de L'Almăj*, în BL, V, 1937.

BIBLIOGRAFIE

- Eugen Beltechi, *Perfectul simplu în graiurile bănățene actuale*, în DR, s.n., I, 1996 – 1997, p. 103-115.
- I.-A. Candrea, O. Densusianu, Th. D. Sperantia, *Graiul nostru. Texte din toate părțile locuite de români*, vol. II, București, 1908.
- Matilda Caragiu Marioțeanu, Ștefan Giosu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Romulus Todoran, *Dialectologie română*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1977.
- Cristina Călărășu, *Despre timpurile de relație în limba română*, în SCL, XXVII, 1977, nr. 1, p. 37-47.
- Florica Dimitrescu et alii, *Istoria limbii române*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1978.
- Gramatica limbii române*, vol. I, București, Editura Academiei, 1963.
- Iorgu Iordan, Vladimir Robu, *Limba română contemporană*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1978.
- Ion Nuță, *Vechimea și răspândirea formelor de mai mult ca perfect perifrastic*, în MCD, II, Cluj-Napoca, 1983, p. 164-178.
- Rodica Orza, *Timpurile de relație în graiurile populare (pe baza Atlasului lingvistic român)*, în MCD, II, Cluj-Napoca, 1983, p. 181-189.
- Al. Rosetti, *Istoria limbii române (de la origini până la începutul secolului al XVII-lea)*, ediție definitivă, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1986.
- Tratat de dialectologie românească*, coordonator V. Rusu, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1984.
- G. Weigand, *Der Banater Dialekt*, în „Jahresbericht des Instituts für Rumänische Sprache zu Leipzig”, III, 1896, p. 198-332

Institutul de Lingvistică și Istorie Literară
„Sextil Pușcariu”
Cluj-Napoca, str. E. Racoviță, 21